

gospodarske, obrtniške in narodne.

zhajajo vsak petek ter stanejo v tiskarni prejemane za celo leto 3 gld. 50 kr., za pol leta 1 gld. 75 kr. in za četrt leta 90 kr., — po pošti prejemane pa za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. — Za prinašanje na dom v Ljubljani se plača na leto 40 kr. Naročnino prejema upravništvo v Blasnikovi tiskarni. — Oglase (inserte) vzprejmlje upravništvo, in se plača za vsako vrsto za enkrat 8 kr., za dvakrat 12 kr., za trikrat 15 kr. — Dopisi naj se pošiljajo uredništvu „Novic“.

V Ljubljani 23. avgusta 1895.

Politiški oddelek.

Razpor na Kranjskem.

Ob mestnih volitvah v Ljubljani se je bilo pokazalo, da se misli poravnati nekoliko naš domači prepir. Mi smo tedaj bili z veseljem pozdravili začetek sprave in naglašali, da se bi moral kompromis dosledno raztegniti tudi na deželnozborske volitve, ker so zanj isti povodi, kakor za mestne volitve. Res se je ob volitvah v Ljubljani nekaj kompromis krhal, a temu nismo pripisovali nobene važnosti, ker sta vodstvu obeh strank se vendar držali sklenenega dogovora. Tudi tedaj ni narodna stranka rovala proti nobenemu kandidatu katoliške stranke, kajti proti dr. Gregoriču so ruvali v prvi vrsti nekateri zavidljivi njegovi somišljeniki. Da je narodna stranka le količkaj storila, pa bi on ne sedel v mestnem zboru, ker v Ljubljani prebivalstvo tudi nima pravega zaupanja v njegove upravne zmožnosti.

Katoliška stranka je pa kazala jako malo dobre volje za spravo, ko je spravila le tri svojce v mestni zastop. Že v mestnem zastopu je skušal dr. Gregorič delati zgago in ni prevzel nobenega mandata v kak odsek, ker ga večina ni hotela voliti ravno v tiste odseke, kakor je on želel. Govori se, da bi bil rad prišel v finančni odsek, a baš za ta odsek ima pa mestni zastop ljubljanski veliko sposobnejših mož, kakor je dr. Gregorič. Stvarni pomisliki so torej vodili večino, da njega v ta odsek ni volila. Prepričani smo pa, ko bi se bila začeta sprava obnesla in bi dr. Gregorič v mestnem zboru res bil pokazal posebne zmožnosti za finančne zadeve, da bi tudi narodna stranka v ta odsek mu ne bila zapirala vrat. Tudi niso vstopili trije odborniki katoliške stranke v klub narodnih poslancev in tako pokazali, da nimajo baš posebne želje skupno delovati z narodnimi mestnimi odborniki v povzdigo mesta, temveč le ruvati in gledati, če bi se dalo kako narediti pot njiju stranki do večine v mestnem zboru.

Tudi po deželi je katoliška stranka nadaljevala svoje delo proti narodni stranki. Sklicevala je shode, na katerih je navadno slikala narodno stranko kot liberalce v najslabšem pomenu besede, opisovala, kako liberalizem izpodjeda blagostanje kmetom, vse to le z namenom, da izpodkoplje tla narodni stranki. Seveda priprosto ljudstvo ne ve, da je to le slepenje, da so gospodje, ki po shodih proklinjajo liberalizem, ga baš tedaj na Dunaji najzvesteje podpirajo. Ko bi ljudje poznali razmere, bi pač se ne dali voditi za nos in posebno ne verjeli, da je narodna stranka kaj podobna nemškoliberalni stranki, ker njen program je tak, da mu še katoliška stranka ni mogla ničesa oporekati, ko ga je razkrila svetu po shodu zaupnih mož v Ljubljani. Katoliška stranka sama ni upala ničesa ugovarjati temu programu.

Posebno pa katoliška stranka skuša narod s tem pridobiti na svojo stran, da se dela za nasprotnico velikega kapitala. To pa povse se ne vjema z resnico. Ko se je bila sklenila koalicija na Dunaji, so se pristaši naše katoliške stranke pridružili bili tisti strani, kjer je zastopan veliki kapital, kjer so sedeli nemški liberalci in pa veleposestniki, to je možje, ki kaj imajo in ki s svojim kapitalom tudi bolj ali manj izžemajo prebivalstvo. Zato je pa tisto zabavljanje proti velikemu kapitalu pač le slepenje ljudij. Priznamo katoliški stranki radi, da je osnovala v blagor kmetu nekaj posojilnic, pa največ le v taci krajih, kjer upa s tem doseči kak mandat za deželni zbor. Sicer je pa narodna stranka že posojilnice snovala, ko mnogi sedanji voditeji katoliške stranke na to niti mislili niso. Raiffeisnovih posojilnic pa osnovati ni bilo mogoče, dokler kranjska hranilnica za to ni dala denarja. Tudi naša katoliška stranka se v tem oziru ni poprej prav nič znala pomagati. Da je pa nemško vodstvo kranjske hranilnice baš katoliški stranki dalo kak kredit na razpolaganje, za to ima pač svoje povode; skrb za naš narod ga pa pri tem gotovo ni vodila. Sicer se pa o kakem narodnogospodarskem vspehu v tem oziru še ne more govoriti. Počakati je treba, če se ti zavodi obneso. Sicer pa kmetsko vprašanje s temi posojilnicami še

daleč ni rešeno in gotovo naša katoliška stranka še manj ve kako pot do njega rešitve, kakor narodna. Po shodih se navadno tudi zabavlja čez slabo gospodarstvo pri deželi. Govori se, da sta se gledališče in deželna bolnica prepotratno zidali. Mi tukaj ne bomo v tem oziru zagovarjali narodne stranke, ker nje v tem oziru krivda ne zadene. Naša katoliška stranka ima svoja zastopnika v deželnem odboru, ki bi pač lahko ondu ugovarjala gospodarstvu, če je res slabo. Kolikor je nam znano, sta gospoda večinoma z vsem zadovoljna, posebno za lepo zgradbo gledališča sta bila jako naudušena. Lepo pa ni z vsem biti zadovoljen, ko se stvar razpravlja, potem pa po shodih kričati o slabem gospodarstvu. Dobro, če vam dr. Papež ne gospodari dobro, pa poiščite koga družega. Če dež. glavar Detela ni dober gospodar, ga pa pri volitvah ne volite. Če proti njima nastopite, narodna stranka vam ne bode delala ovir.

Shod, ki ga je narodna stranka bila sklicala v Stari trg, ste razgnali, da poslanci niso mogli poročati svojim volilcem. Katoliška stranka se sicer izgovarja, da je formalno pravilno postopala. Mi tukaj tega ne bomo preiskovali, a postopala je po receptu, po katerem postopajo nekatere stranke na Dunaji. Na Dunaji kadar se kak tak poskus posreči, tista stranka, katera skliče shod, do besede ne pride, in navadno pride do pretepa. Blizu tako je bilo v Starem trgu. Namen je bil tisti, da govornikom narodne stranke ne puste do besede, ker so prireditelji demonstracije imeli povod se bati, da prebivalstvo ne sliši družega zvonu, posebno da ne zve, s kom se bratijo na Dunaji pristaši tiste stranke, ki na Notranjskem liberalizmu napoveduje boj.

Vse to rovanje je imelo namen pripraviti pot za samostojno postopanje pri volitvah. Sedaj je volilni odbor katoliške stranke že napovedal boj pri deželnozborskih volitvah. Izgovarjajo se, da so prisiljeni začeti lastno akcijo, zaradi napadov narodne stranke. Vse je bilo že poprej dogovorjeno, že v decembru so se o tem posvetovali. Le lepi se hočejo nekateri gospodje delati. Če bi jim bilo za spravo, bi ne bili hujskali naroda proti narodni stranki po deželi. Mirovali bi bili, kakor je mirovala narodna stranka od ljubljanskega potresa. Od ljubljanskega potresa do starotrškega shoda je bilo dovolj časa, da bi se bili lahko že dogovorili o kakem skupnem postopanju, ako bi bili imeli resno voljo. Te resne volje pa naša katoliška stranka ni pokazala, ker hoče imeti razpor za vsako ceno.

Politični pregled.

Krščanski socijalisti. — Tržaška „Edinost“ se čuti jako žaljeno zaradi našega članka o federalizmu, ker smo v njem se izrekli proti kršč. socijalistom in posebno zopet zatrjuje, da ni vse jedno, kdo zmaga pri volitvah na Dunaji. Po njenem mnenju bi bilo mnogo bolje, ako zmagajo krščanski socijalisti. Nas pa „Edinost“ o tem dosedaj še ni prepričala. Razložek je mej nemškimi liberalci in krščanskimi socijalisti tudi v narodnem oziru gotovo, a le ta, da so poslednji še bolj

nasprotni Slovanom. Kar pa „Edinost“ piše o tem, kako je Čeh bolj spoštovan na Dunaji, nego je bil nekdanj, to pač dokazuje, da precej površno opazuje vse dogodke. Krščanski socijalisti imajo pač pri tem malo zaslug. Čehi so bili na Dunaji smešna figura, dokler jih niso spoznali. Ko so Čehi prišli v državni zbor, so hitro Dunajčanje slutili, da imajo Čehi nadarjene ljudi, ki se morejo meriti z Nemci in to je pač moralo ves položaj premeniti. Poleg tega so pa dunajski Čehi se bolje organizovali, in to je jim tudi pridobilo spoštovanje. Nekoliko se seveda zaradi volitev bolj ozirajo na Čeha, ker jih potrebujejo. Da pa bolje spoznamo krščanske socijaliste, povedati moramo še, da je bil zadnje dni prepovedal dr. Lueger nekemu Čehu na nekem shodu češki govoriti, češ uradni jezik v Avstriji je nemški. Glede gospodarske politike pa tudi ni vse tako lepo, kakor se vidi. Omenimo le, koliko so krščanski socijalisti še nedavno zabavljali čez bogate dunajske mesarje, a sedaj so pa jim tisti mesarji najpoštenjši možje dela, ker jih upajo potrebovati pri volitvah. Ravno tako bode še marsikaka druga gospodarska točka krščanskih socijalistov se izgubila. Pomisliti je pa tudi, da krščanskosocijalna stranka baš zaradi tega utegne nam še nevarnejša postati, nego liberalna, ker pridobiva vpliv, dočim ga druga zgublja. Naše mnenje je, da dunajski Slovani najpametneje store, da krščanskih socijalistov ne podpirajo preveč goreče, dokler bodo ti tako naglašali svoje nemško stališče, kakor ga sedaj.

Goriški mestni zbor se je čutil razžaljenega, da sta dva slovenska poslanca malo pojasnila v državnem zboru samovoljno postopanje mestnega oblastva proti Slovencem. Sklenil je neki protest proti temu, v katerem pa nič ne oporeka, da ni res, kar se mu je očitalo. Sklenilo se je tudi pritožiti na ministerstvo proti ukazu deželnega šolskega sveta, da se mora slovenska šola otvoriti že dne 15. septembra in da je župan za to odgovoren. Vidi se, da bi radi še za jedno leto osnovo slovenske šole zavlekli. Nadejamo se, da se vlada od mestnega zastopa goriškega ne bode dala ugnati v kozji rog. Upravno sodišče je dosti zgodaj izreklo svojo razsodbo, da so imeli čas za slovensko šolo vse potrebno preskrbeti, ako so le dobro voljo imeli. Na ukaz dež. šolskega sveta jim niti čakati ni bilo treba.

Novo ministerstvo. — Govori se, da se jeseni državnemu zboru predstavi že novo ministerstvo. Predsednik mu bode grof Badeni, kateri bode tudi vodil ministerstvo notranjih stvari. Baron Gauč postane zopet učni minister, Chlumecy bode pa trgovski minister. Kdo prevzame druge portfelje še ni nič določeno. Misli se, da se osnuje novo komunikacijsko ministerstvo, in sekcijski načelnik Witteck postane komunikacijski minister. Grof Badeni je te dni bil pri cesarji v Ischlu in se je menda posvetoval o sestavi nove vlade. Definitivni nalog, da naj sestavi novo vlado, se mu najbrž še ni dal, ker je potrebno, da se Badeni poprej še nekoliko dogovori z raznimi političnimi vodjami, da bode videl, če mu bode mogoče sestaviti novo vlado. Badenijeva vlada bode torej zopet nekako koalicijska.

Kielmanseggov ukaz glede političnih pravic uradnikov bode veljal tudi za srednješolske profesorje, nadalje tudi za ljudskošolske učitelje in uradnike državnih železnic, sploh za vsacega, kdor je količkaj zavisen od države. Vladni in nemško-liberalni listi opravičujejo ta ukaz mej drugim s tem, da v nekaterih drugih ustavnih državah uradniki celo volilne pravice nimajo. To opravičenje pa popolnoma šepa. Dokler ima uradnik volilno pravico, se mu mora pustiti neko svobodno gibanje, da mora to pravico tudi izvrševati. Če mu je dovoljeno kandidovati za poslanca, mora mu biti dovoljena tudi agitacija, seveda v postavnih mejah. Če pa Kielmansegg misli, da za upravo ni dobro, da se uradniki mešajo v politiko, naj pa predlaga tako premembo volilnega reda, da se jim odvzame volilna pravica.